

3. 2. 2022

JOSEPH CALLEJA

tenor

5. ZIMSKI FESTIVAL / 5TH WINTER FESTIVAL

Cankarjev dom, Slovenska filharmonija in Viteška dvorana, Križanke
Slovenian Philharmonic and Knights' Hall, Križanke

28. 1. – 5. 2. 2022

Program finančno omogočata / The programme is supported by:

Mestna občina
Ljubljana

LJUBLJANA
ZELENA
PARTNERSTVO

LIUBLJANA
MESTNA OBČINA

Ustanoviteljica Festivala Ljubljana je Mestna občina Ljubljana.
The Ljubljana Festival was founded by the City of Ljubljana.

Častni pokrovitelj Zimskega Festivala 2022 je župan Mestne občine Ljubljana
Zoran Jankovič. / The honorary patron of the Winter Festival 2022 is the Mayor of
Ljubljana Zoran Jankovič.

Četrtek, 3. februarja 2022, ob 19.30
Thursday, 3 February 2022 at 7.30 pm
Cankarjev dom, Ljubljana

JOSEPH CALLEJA

tenor

Orkester Slovenske filharmonije / Slovenian Philharmonic Orchestra

Ana Dolžan
koncertna mojstrica / concertmaster

GIANLUCA MARCIANÒ
dirigent / conductor

Na sporedu / Programme:

G. Verdi: Baletna glasba iz opere *Macbeth*
Ballet music from Macbeth

G. Verdi: »Ah, la paterna mano«, arija Macduffa iz opere *Macbeth*
Macduff's aria from Macbeth

C. Saint-Saëns: *Bacchanale* iz opere *Samson in Dalila*
Bacchanale from Samson and Delilah

J. Massenet: »Pourquoi me réveiller«, arija Wertherja iz opere
Werther / Werther's aria from Werther

G. Bizet: Preludij k 3. dejanju opere *Carmen*
Prelude to Act 3 from Carmen

G. Bizet: »La fleur que tu m'avais jetée«, arija Don Joséja iz opere
Carmen / Don José's aria from Carmen

G. Puccini: Intermezzo iz opere *Madama Butterfly*
Intermezzo from Madama Butterfly

G. Puccini: »E lucevan le stelle«, arija Cavaradossija iz opere *Tosca*
Cavaradossi's aria from Tosca

F. Cilea: Intermezzo iz opere *Adriana Lecouvreur*
Intermezzo from Adriana Lecouvreur

F. Cilea: »La dolcissima effigie«, arija Maurizija iz opere *Adriana Lecouvreur / Maurizio's aria from Adriana Lecouvreur*

A. Ponchielli: Ples ur iz opere *Gioconda*
Dance of the Hours from La Gioconda

A. Ponchielli: »Cielo e mar«, arija Enza Grimalda iz opere *Gioconda*
Enzo Grimaldo's aria from La Gioconda

R. Leoncavallo: Intermezzo iz opere *Glumacci*
Intermezzo from I Pagliacci

F. Cilea: »La solita storia del pastore«, arija Federica iz opere
Arležanka / Federico's aria from L'Arlesiana

A. Lara: Granada

Izjemen melodik, večč ustvarjalec glasbeno-dramatske napetosti, spreten zvočni slikar čustev, razpoložen in značaje opernih likov **Giuseppe Verdi (1813–1901)** je opero *Macbeth* ustvaril v sodelovanju z libretistom Francescom Mario Piavejem po istoimenski drami Verdiju ljubega dramatika. »Shakespeare je moj najljubši poet; njegova dela imam v rokah že od mladih let in jih redno prebiram.« je nekoč izjavil. *Macbeth* sodi med Verdijeve zgodnje opere, ki je leta 1847 doživela velik uspeh. Za pariško premiero je dodal na začetku tretjega dejanja plesnemu vložku namenjeno instrumentalno točko, razburljivo pestro baletno glasbo. V presrešljivi ariji »**Ah, la paterna mano**« iz četrtega dejanja opere plemič Macduff objokuje svoja otroka, ki ju je umoril vojskovodja škotskega kralja Macbeth.

Medtem ko se v standardnem repertoarju izvaja vsaj polovica Verdijevih opernih stvaritev, se je med trinajstimi operami **Camilla Saint-Saëns (1835–1921)** uveljavila zgolj velika opera v treh dejanjih s svetopisemsko vsebino **Samson in Dalila** na libreto Ferdinanda Lemaira. **Bacchanale** je plesna scena iz tretjega dejanja, ki jo začneja orientalsko obarvani solo oboe. Skladatelj z elementi glasbenega eksotizma [kromatični postopi, disonantni intervali ...] ponese poslušalca na Vzhod – v Gazo v čas spora med Filistejci in Judi okoli leta 1100 pr. n. št., kjer se dogaja dramatična zgodba opere.

Jules Massenet (1842–1912) je bil večč komponiranja različnih glasbenih žanrov, najbolj poznan pa je po operah. **Wertherja** je napisal leta 1892 na libreto, delno oprt na Goethejev pisemski roman *Trpljenje mladega Wertherja*. Naslovni junak je mladi pesnik, ki se po več mesecih odsotnosti od ljubljene Lotte vrne; medtem se je ona poročila z Albertom, ki mu je bila obljubljena. V čustveni ariji »**Pourquoi me réveiller**« se Werther ob prebiranju Ossianovih pesmi sprašuje, zakaj ga vnovič vznemirjajo nežna čustva, ko pa je njegova ljubezen prepovedana in mu je usojena večna žalost.

Tudi **Georges Bizet (1838–1875)** se je v zgodovino zapisal kot operni skladatelj zaradi znamenite **Carmen**. Opera po literarni predlogi Prosperja Mériméeeja je polna privlačnih in domiselno instrumentiranih motivov, slikovitega španskega kolorita in učinkovite karakterizacije likov. Nežni **Preludij** k tretjemu dejanju opere uvedeta flavta in harfa, v imitacijskem prepletu motivov očarljive melodije, ki jo najprej prinese flavta, pa se jima pridružio še pihala in godala ter diskretno rog in pavke. Protagonistka opere, lahkoživka Carmen, je zmešala glavo naredniku Joséju, tako da je bil zaradi nje zaprt. »**La fleur que tu m'avais jetée**« je njegova izpoved ljubezni Carmen, katere cvetlica ga je bodrila v zaporu.

Zgodba opere *Madama Butterfly* vodilnega predstavnika italijanskega opernega verizma **Giacoma Puccinija (1858–1924)** je postavljena na Japonsko. Osrednja junaka sta japonsko dekle Čo-čo-san, imenovano Butterfly, in poročnik ameriške mornarice Pinkerton. Kmalu po njuni poroki je odplul domov, predana Čo-čo-san pa ga že tri leta zvesto čaka, neomajno prepričana o njegovi vrnitvi in srečni združitvi z njunim sinom, ki ga je medtem rodila. Bujnost Butterflyjinih strasti, spominov, pričakovanj in obenem napoved njene tragične usode je mogoče čutiti v **Intermezzu** iz drugega dejanja.

Puccini je navdih za opero *Madama Butterfly* našel med obiskom Londona za premiero svoje opere *Tosca*. Naslovni lik te glasbeno-scenske kreacije po libretu tandema Luigi Illica-Giuseppe Giacosa je pevka Floria Tosca, ki je v ljubezenskem razmerju s slikarjem Mariem Cavaradossijem. Zaradi neustreznega političnega prepričanja je obsojen na smrt; znamenita arija »**Fuacevan le stelle**« z uvodnim klarinetnim solom je Cavaradossijev občutveno poslovilno pismo za Tosco.

Francesco Cilea (1866–1950) je največji skladateljski uspeh doživel z opero *Adriana Lecouvreur* leta 1902. Libreto je prispeval Arturo Colautti, ki se je naslonil na istoimensko tragedijo Eugèna Scriba in Ernesta Legouva, naslovna junakinja pa je resnična osebnost iz 18. stoletja, slavna francoska igralka gledališča Comédie-Française. Adriana ljubi Mavricija, ta jo v sentimentalni naklonjenosti opeva v ariji »**La dolcissima effigie**«, tretji člen ljubezenskega trikotnika pa je princesa. V **Intermezzu** iz drugega dejanja se spletajo teme, povezane s protagonisti; v operni zgodbi ta instrumentalni odlomek nastopi, medtem ko Adriana hišo popolnoma zatemni v pričakovanju skrivnostne ženske.

Amilcare Ponchielli (1834–1886), ki je deloval kot skladatelj in profesor kompozicije na milanskem glasbenem konservatoriju, je kot ustvarjalec poznan po operi *Gioconda* na libreto Arriga Boita. Zaključna scena tretjega dejanja je barvito orkestrirana baletna sekvenca **Ples ur**; dogaja se na zabavi v Benetkah pri inkvizitorju Aviseju. Tiho zvončkanje, pizzicati v godalih in staccati v pihalih naznanjajo jutranje ure ob zarji in pri tem nakučujejo drobce motivike poznane graciozne teme, ki prepoji ure dneva. Zvečer se, ekspresivna tema v violončelah začne nočne ure, znotrna masa se stopnjuje v intenzivnosti vse do pompoznega zaključka celotnega orkestra v fortissimu. Ljubezenska arija z dolgimi spevnimi linijami »**Cielo e mar**« je hrepeneče čakanje na ladji Genovčana Enza Grimalda na ljubljeno Lavro, s katero namerava pobegniti.

Veristična opera *Glumači* je najbolj poznano delo **Ruggiera Leoncavalla (1857–1919)**. K pisanju libreta ga je navdihnila resnična zgodba o umoru iz strasti. V odsko delo je umetelno spletel zgodbo in zgodbi, komedijo namišljenih likov na odru in tragedijo resničnih človeških čustev. Dramatični instrumentalni **Intermezzo** povezuje prvo in drugo dejanje opere o ljubezenskih intrigah in maščevanju zaradi nezvestobe.

Pet let pred premierno uprizoritvijo opere *Adriana Lecouvreur* je **Francesco Cilea** ustvaril delo *Arležanka*. Čeprav je vlogo protagonista Federica odpel sloviti Enrico Caruso, opera ni dosegla večjega priznanja, zato jo je skladatelj večkrat predelal. »**La solita storia del pastore**« je Federicova tožba zlomljenega srca, saj je iz pisem ugotovil, da ga je Arležanka prevarala; poje o tem, da bi želel kot pastir zaspati in pozabiti na svoja trpeča ljubezenska čustva.

Temperamentna pesem **Granada** je priljubljen košček mozaika repertoarja marsikaterega tenorista. Napisal jo je plodoviti mehiški avtor **Augustín Lara (1897–1970)** leta 1932 kot poklon slikovitemu andaluzijskemu mestu.

Cenjeni tenorist **Joseph Calleja** se lahko pohvali z obsežno diskografijo, nastopi na najiminentnejših opernih in koncertnih prizoriščih, pa tudi z nominacijo za grammyja, nazivom umetnik leta 2012 revije Gramophone in nagrado bralcev revije Opera leta 2014. Pevsko izobraževanje je začel pri uveljavljenem malteškem tenoristu Paulu Asciaju in že pri 19 letih debitiral kot Macduff (*Macbeth*) v gledališču Astra na domači Malti, kmalu zatem pa ga je zmaga na tekmovanju Hans Gabor Belvedere izstrelila na mednarodno sceno. Leta 1998 je zmagal na milanskem tekmovanju Caruso, je tudi nagradjenec tekmovanja Operalia leta 1999. Samo v sezoni 2021/22 velja izpostaviti, da se je prvič predstavil kot Loris Ipanov v koncertni izvedbi opere *Fedora* v amsterdamskem Concertgebouw, kot Vojvoda (*Rigoletto*) je prvič nastopil v Pariški operi, v operi Grange Park je pel Enza v operi *Gioconda*, v Kraljevi operni hiši Covent Garden v Londonu pa Foresta v koncertni izvedbi opere *Atila*. V Hamburški operi je sodeloval pri izvedbi opere *Luisa Miller*, v minuli sezoni pa je pel tudi dve svoji paradni vlogi – Maria Cavaradossija [*Tosca*] v Vancouvru, Zürichu in New Yorku ter Rodolfa [*La Bohème*] v Hamburgu. Calleja nastopa tudi na koncertih z vodilnimi orkestri po vsem svetu. Od leta 2003 ekskluzivno snema za založbo Decca, pri kateri je ustvaril številne zvočne in avdiovizualne izdaje. Leta 2014 je kot interpret Enrica Carusa debitiral v hollywoodskem filmu *Priseljenka*. Z malteško Banko Vallette je ustanovil BOV Fundacijo Josepha Calleje, ki nudi pomoč otrokom in družinam v stiski.

Italijanski dirigent **Gianluca Marcianò** je uspešno debitiral leta 2007 v Hrvaškem narodnem gledališču v Zagrebu. Je umetniški vodja festivalov Al Bustan v Bejrutu in Suoni dal Golfo v Lericiju in glavni gostujoči dirigent beloruskega Državnega akademskega velikega gledališča. Med letoma 2017–19 je bil glavni dirigent Srbskega narodnega gledališča v Novem Sadu, pred tem [2011–14] pa glasbeni vodja Državne opere v Tbilisiju. V sezoni 2020/21 je dirigiral operne predstave v operi Grange Park [*Falstaff*], gledališču Aalto v Essnu [*Traviata*] in SNG Operi in balet Ljubljana [*Tosca*, *Capuleti in Montegi*]. Nedavno je dirigiral še v opernih gledališčih v Minsku, Oviedu, Neaplju, Zagrebu, Pragi, Angleški nacionalni operi, Škotski operi in drugih, na festivalih Torre del Lago, Longborough, Festivalu Ljubljana ... Sodeloval pa je tudi s številnimi orkestri, kot so Kraljevi filharmonični orkester iz Londona, Angleški komorni orkester, Hallé v Manchesteru, Koncertni orkester BBC, Armenski nacionalni komorni orkester, orkestra Poljske baltske in Vroclavske filharmonije, Tokijski novi mestni orkester, Orkester Sarajevske filharmonije, Simfonični orkester iz Pekinga in številni drugi. Leta 2018 je s sopranistko Venero Gimadijevo in orkestrom Hallé posnel zgoščenko Momento Immobile.

Orkester Slovenske filharmonije se lahko s svojimi predhodnicami pohvali z bogato tradicijo, kar ga uvršča med najstarejše podobne institucije v Evropi. Njegove korenine segajo v leto 1701, ko so domači plemiči po zgledu italijanskih druž ustanovili Accademia Philharmonicorum. Njeno delo je v času prevlade meščanstva nadaljevala leta 1794 ustanovljena Filharmonična družba, s katero so bile med drugim začrtane smernice sodobnega simfoničnega orkestra. Krajši čas [1908–1913] je delovala prva Slovenska filharmonija, leta 1947 pa je bila ustanovljena današnja Slovenska filharmonija. Orkester je nenehno rasel, za kar so bili odločilni najprej domači stalni dirigenti, potem pa tudi številni slavni dirigenti gostje ter solisti največjega mednarodnega slovesa. Orkester združuje najboljše domače glasbenike, ki so se jim po letu 1990 pridružili številni izstopajoči tuji instrumentalisti. Domače uspehe in močno tradicijo so lahko spoznali tudi odmevni festivali in najprestižnejše dvorane po svetu, kjer je gostoval. Od leta 2019 je Orkester Slovenske filharmonije tudi rezidenčni orkester Festivala Ljubljana.

Helena Filipčič Gardina

Maltese operatic tenor **Joseph Calleja** is one of the most successful concert artists of the twenty-first century. Thanks to a honeyed tone that inspires comparisons to legendary Italian opera singers, his performances have earned him the moniker "the new Pavarotti". Following his debut in Malta in 1997 (as Macduff in *Macbeth*), he went on to win the Caruso Competition in Milan and Plácido Domingo's *Operalia*. Since then, his career has taken him to opera houses around the world, including the Royal Opera House in London, the Vienna State Opera, the Deutsche Oper in Berlin, the Metropolitan Opera in New York, the Opéra de Strasbourg and the Washington National Opera. He has worked with many renowned artists, among them Anna Netrebko, Elina Garanca, Plácido Domingo, Rolando Villazón, Bryn Terfel, Sir Antonio Pappano and Riccardo Chailly. His operatic repertoire extends from French opera to the great lyric tenor and verismo roles. At the 5th Winter Festival we have the opportunity to hear him with the **Slovenian Philharmonic Orchestra** under the Italian conductor **Gianluca Marcianò**.

NAPOVEDNIK / TO BE ANNOUNCED

4. 2. 2022 ob 19.30 / at 7.30 p.m.

Viteška dvorana, Križanke / Knights' Hall, Križanke

MARIA ANDREEVA, violina & soprano / violin & soprano
NEJC KAMPLET, klavir / piano

Orkester Slovenske filharmonije je rezidenčni orkester Festivala Ljubljana 2022. / Slovenian Philharmonic Orchestra is the resident orchestra of Festival Ljubljana 2022.

Glavni sponzor / General sponsor:

Sponzorji / Sponsors:

Glavni medijski sponzor / General media sponsor:

DELO

Medijska sponzorja / Media sponsors:

V sodelovanju z / In collaboration with:

Izdal / Published by: **FESTIVAL LJUBLJANA**, februar / February 2022
Zanj / For the Publisher: **DARKO BRLEK**, direktor in umetniški vodja, častni član Evropskega združenja festivalov / General and Artistic Director, Honorary member of the European Festivals Association
Besedila / Texts: **HELENA FILIPČIČ GARDINA**
Glasbeni producent / Music producer: **BORIS RENER**
Tonski mojster / Sound design: **ALEKS PIRKMAJER PENKO**
Asistent / Assistant: **JOŽE LAP & GAŠPER VODLAN**
Prevod / Translation: **AMIDAS, d.o.o.**
Oblikovanje / Design: **ART DESIGN, d.o.o.**
ljubljanafestival.si
www.facebook.com/ljubljanafestival
www.instagram.com/festival_ljubljana/
www.youtube.com/user/TheFestivalLjubljana